

REFERENCES

1. Lavrinenko N.P. Vitryaniy mlin ozhivae // Den. – №192. – 7.11.2007 r.; Lavrinenko N. Mlini godovali khlibom nashikh predkiv, a teper dayut dukhovnu izhu nam... // Kozatskiy kray. – №3. – 12.03.2012 r. – S.6; Lavrinenko N.P. Stolitniy velet mozhe zniknuti // Cherkaskiy Kray. – 21.12.2005. – S.7.
2. Prisyazhnyuk Yu. Pershi naukovi chitannya «Istoriya ukrainskogo traditsiyogo mlinarstva» (Cherkasi. 15-17 zhovtnya 2009 r.) / Yu. Prisyazhnyuk, N. Lavrinenko // Visnik Cherkaskogo universitetu – Vip. 160/161. – S.243-245.
3. Ukrainskiy mlinologichniy almanakh: istoriya. etnografiya. kultura: nauk. ilyustr. alm. Spetsvip. Istoriya ukrainskogo traditsiyogo mlinarstva: materialy Pershoi mizhnar. nauk. konf., Cherkasi. s. Veremiivka Cherkas. obl., 15 – 17 zhovt. 2009 r. / Ukr. mlinol. asots., Privat. ist.-etnogr. muzey «Kozats. zemli Ukraini». [nauk. red. N. Lavrinenko]. – K.: Obolon. 2014. – 199 s.
4. Shutka I. Chomu tsinni mlini i navishcho yikh zberigati: v Universiteti vidbulasya konferentsiya «Ukrainski mlinologichni studii» // Auditoriya. – 2.09.2016.

Жам Елена

МЕЖДУНАРОДНОЕ МЛИНОЛОГИЧЕСКОЕ ОБЩЕСТВО (TIMS) И УКРАИНСКАЯ МЛИНОЛОГИЧЕСКАЯ АССОЦИАЦИЯ, ИХ РОЛЬ В ИДЕНТИФИКАЦИИ ИСТОЧНИКОВ С ЭТНИЧНОСТИ И ПОПУЛЯРИЗАЦИИ УКРАИНЫ В СОВРЕМЕННОМ ЕВРОАТЛАНТИЧЕСКОМ ПРОСТРАНСТВЕ

В статье освещается история, цель, основные виды деятельности Международного млинологического общества, Украинской млинологической ассоциации, а также их роль в идентификации источников по этничности и популяризации Украины в современном евроатлантическом пространстве.

Ключевые слова: *Международное млинологическое общество, Украинская млинологическая ассоциация, традиционные мельницы, этничность, источниковедение.*

Zham Elena

INTERNATIONAL MLINOLOGICAL COMPANY (TIMS) AND UKRAINIAN MLINOLOGICAL ASSOCIATION, THEIR ROLE IN IDENTIFICATION OF SOURCES OF ETHNICITY AND POPULARIZATION OF UKRAINE IN THE MODERN EURO-ATLANTIC SPACE

The article highlights the history, purpose, principal activities of International Monological Society, Ukrainian Monologue Association, their role in identifying sources of ethnicity and popularization of Ukraine in the modern Euro-Atlantic space.

Keywords: *International Monological Society, Ukrainian Monologue Association, traditional windmill, ethnicity, source.*

Одержано 23.05.2017

УДК 327 (477+438)

*Ковач Леся
(Київ)*

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Досліджено основні етапи розвитку українсько-польських міждержавних відносин. Проаналізовано проблемні питання двостороннього співробітництва та окреслено можливі шляхи їх вирішення. Визначено місце і роль Польщі в реалізації політики безпеки та євроінтеграції України. Встановлено, що найбільш деструктивною у відносинах України і Польщі була міфологізація трагічних сторінок українсько-польської історії періоду початку і середини ХХ ст. У зв'язку з цим, вказано на необхідність виробити узгоджену і науково обґрунтовану позицію з найбільш конфліктогенних питань спільного історичного минулого українського і польського народів. Констатовано, що з падінням рівня життя населення в Україні, викликаних війною, українці почали масово виїжджати за кордон у пошуках роботи, у тому числі і в Польщу. Кількісне збільшення українців призвело до зростання впливу праворадикальних сил і зменшення толерантності в польському суспільстві. Наголошено, що конструктивна співпраця українців і поляків у різних сферах двосторонньої взаємодії є важливою умовою усунення з політичної практики конфронтаційних моментів та здатна посилити суб'єктність України і Польщі на міжнародній арені.

Ключові слова: *Україна, Польща, українсько-польські відносини, історична політика, євроінтеграція, міждержавні відносини.*

Військова агресія Російської Федерації в Україну, анексія нею Автономної Республіки Крим і окупація частини Донбасу актуалізували в Україні питання пошуку союзників для відновлення своєї територіальної цілісності та збереження державної незалежності. Оскільки вступ в НАТО для України залишається питанням віддаленої перспективи, виникає необхідність максимальної активізації співробітництва з тими державами Європи, з якими Україна має тривалі дружні відносини. Насамперед це стосується Республіки Польща, яку європейський аналітичний центр «European Council on Foreign Relations» відніс до групи «лідерів» серед держав-членів ЄС стосовно підтримки України, після Німеччини, Великої Британії та Швеції [1]. Показовим у цьому плані є і той факт, що Польща стала першою країною у світі, яка визнала державну незалежність України. Це відбулося 2 грудня 1991 р. Через місяць, 4 січня, між державами були встановлені відносини на рівні посольств [2, с. 467].

Ще раніше, 27 липня 1991 р. Сенат Республіки Польща визнав Декларацію про Державний суверенітет України, а 3 серпня прийняв резолюцію, в якій засудив проведену польською комуністичною владою насильницьку депортацію українців зі східних польських воєводств у 1947 р., відому як операція «Вісла».

Важливим у розвитку українсько-польських відносин був офіційний візит Президента України Л. Кравчука до Польщі, який відбувся 18 травня 1992 р. Головним підсумком візиту стало підписання міждержавного Договору про добросусідство, дружні відносини і співробітництво, що дозволило державам розгорнути співпрацю у всіх сферах двосторонньої взаємодії. Важливе значення мало юридичне визнання Україною і Польщею непорушності своїх кордонів. Невирішеність проблеми демаркації і делімітації державного кордону не лише не сприяла б отриманню щонайбільших вигод від співробітництва, а й могла стати джерелом ворожнечі і напруженості у стосунках, суттєвою перепорою на шляху інтеграції обох країн у європейський політичний простір.

Як згадує Міністр закордонних справ України А. Зленко (1990–1994 р.; 2000–2003 р.): «підписання Договору відбулося напередодні від'їзду Л. Валенси до Москви, де він мав провести переговори з вищим керівництвом Росії. До певної міри це сприймалося як публічна демонстрація пріоритетів Польщі у відносинах із сусідом: спочатку Україна, а потім Росія» [3, с. 481–482].

Періодом найбільших досягнень у розвитку українсько-польських взаємовідносин можна вважати 1990-ті рр. Саме в цей час були підписані нормативно-правові акти, які врегулювали відносини держав у всіх сферах двосторонньої взаємодії. Було також започатковано розвиток транскордонного співробітництва, як між окремими регіонами України та воєводствами Польщі, так і їх участі у більш ширших міжрегіональних об'єднаннях – єврорегіонах «Карпати» і «Буг». Лише у 1997 р. Договір про співпрацю підписали Сумська область та Гожувське воєводство, Дніпропетровська область і Жешувське воєводство, Тернопільська область та Цехановське воєводство [4, с. 35]. Загалом, до 1999 р. між областями України і воєводствами Республіки Польща було підписано 68 угод і договорів щодо міжрегіонального співробітництва [5, с. 86].

Активізації міжрегіонального співробітництва сприяли Конституційне оформлення місцевого самоврядування в Україні, визначення його повноважень в спеціальному законодавстві, приєднання України до міжнародних нормативно-правових актів – Європейської Рамкової Конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або органами влади від 1980 р. та Угоди про міжрегіональне співробітництво між Урядом України та Урядом Республіки Польща від 24 травня 1993 р. Особливе значення в цьому плані мало правове закріплення місцевого самоврядування в Конституції України та визначення його повноважень та принципів діяльності в Законі України «Про місцеве самоврядування» від 1997 р.

Свідченням високої довіри обох країн та усвідомлення важливості розвитку двостороннього співробітництва стало підписання 21 травня 1997 р. Декларації «До порозуміння і єднання», в якій зазначалося, що «Україна і Польща є суверенними державами, добрими сусідами і стратегічними партнерами» [6, с. 2].

Паралельно з інтенсифікацією політичного діалогу тривала робота по налагодженню механізмів співпраці та інституалізації зв'язків. Було засновано Консультаційний Комітет

Президентів України і Республіки Польща (1993 р.), створено Міжпарламентську асамблею Верховної Ради України, Сейму Литовської Республіки, Сейму і Сенату Республіки Польща (2005 р.), інтенсифіковано взаємодію різних міністерств і відомств.

29 жовтня 1998 р. у Києві було засновано Польсько-Американсько-Українську Ініціативу співпраці (ПАУІС). 17 березня 1999 р. сторони погодили документ, в якому визначили основні пріоритети та першочергові завдання Ініціативи. Ними стали: прискорення перебігу економічних і демократичних перетворень в Україні, сприяння всебічним зв'язкам між обома країнами, створення механізму, який би дозволив поширювати та використовувати польський досвід у реформуванні української економіки. В економіці діяльність ПАУІС мала охопити три сфери: макроекономічні реформи, розвиток малого та середнього підприємництва, формування системи місцевого самоврядування. Велика увага приділялася розвитку людського потенціалу. ПАУІС також зобов'язалася сприяти створенню механізмів, за допомогою яких українські інноваційні розробки могли бути впроваджені в Польщі та інших країнах Центрально-Східної Європи. Вже 19 липня 1999 р. Рада ПАУІС у складі делегацій країн-учасниць затвердила перші проекти. Початкове фінансування зобов'язались надати США: 2 млрд. дол. США протягом 4 років щорічно. У рамках ПАУІС було призначено понад 30 грантів для налагодження та розвитку співпраці неурядових організацій трьох країн [7, с. 58–59].

У березні 1999 р. відбулося організаційне засідання українсько-польської Комісії з питань європейської інтеграції (УПК), покликаної сприяти передачі польського інтеграційного досвіду про процес входження до Європейського Союзу (ЄС), а також здійснювати широкий аналіз українсько-польських відносин на тлі наближення обох країн до ЄС. Роботою Комісії мали керувати заступники міністрів закордонних справ, а засідання відбуватися за участі представників зацікавлених міністерств та відомств. Ваги Комісії надавав той факт, що вона мала діяти під патронатом прем'єр-міністрів України та Республіки Польща. Протягом 1999-2001 рр. відбулося 4 засідання Комісії [8, с. 3].

Проте внутрішньо польська дискусія щодо основних засад українсько-польського співробітництва не була такою однозначною. Показовою в цьому плані можна вважати працю польського науковця Т. Ольшанського, в якій висловлювалася певна скептичність щодо української риторики про «стратегічне партнерство», тоді як насправді, на його думку, ця формула не означає нічого більшого, ніж «сусідське партнерство» [9, с. 53–58]. На офіційному рівні була зроблена навіть заява про «уникнення прийняття Польщею стосовно України будь-яких зобов'язань щодо її майбутніх інституційних зв'язків з Європейським Союзом» [10], а зовнішню політику Польщі, спрямовану на підтримку України періоду 1990–х років було названо «політичним романтизмом та ірраціоналізмом».

Певний скептицизм щодо перспектив українсько-польських відносин висловлювали і деякі українські вчені. Так, Д. Базів, аналізуючи перспективи розвитку економічного співробітництва обох держав, зазначав, що «сьогодні українська економіка потребує партнерів насамперед двох типів: а) сировинний придаток; б) інформаційно-технологічний донор. До першої групи він відносив Росію, Туркменістан, Казахстан, Азербайджан. До другої – США, Німеччину, Японію та інших лідерів великої сімки. Польща не входить в жодну з груп. Так само як і Україна ця країна є значним виробником сільськогосподарської продукції, споживачем імпортованих енергоносіїв і нових технологій. Тому, – продовжує автор, – в перспективі Польща скоріше конкурент України в боротьбі за ринки збуту та інвестиції західного капіталу, ніж цікавий партнер для нашої економіки» [11, с. 158].

З обранням у 2010 р. Президентом України В. Януковича в українсько-польських відносинах розпочався період стагнації. Діалог було зведено до мінімуму. Заплановану на 2 грудня 2013 р. зустріч президентів Польщі та України Б. Коморовського і В. Януковича скасували ще наприкінці листопада. Планувалося, що глави держав візьмуть участь у відкритті нового пункту пропуску через українсько-польський кордон. Однак 29 листопада захід було понижено до рівня віце-прем'єрміністрів. А 2 грудня, за лічені години до початку відкриття пункту пропуску, стало відомо, що жодних представників українського уряду не буде. Також було скасовано Форум підприємців, який мав відбутися цього ж дня за участі віце-

прем'єрміністрів України і Польщі. Такі дії з боку української влади були пов'язані із зміною пріоритетів у зовнішній політиці держави, в якій провідним став російський напрямок та інтеграція у спільні з Російською Федерацією політичні та економічні структури. Більше цього, відбувся безпрецедентний з боку української влади крок. Щоб продемонструвати свою лояльність російському керівництву та відданість проросійському курсу, 5 липня 2013 р. до Сейму Республіки Польща звернулася група 148 народних депутатів України, у складі 148 осіб серед яких 118 представляли правлячу на той час Партію регіонів, 23 Комуністичну партію та позафракційні, з проханням визнати Волинську трагедію геноцидом польського народу. Хоча у 2013 р. польський Сейм не підтримав цей проект постанови (212 – за, 222 – проти, 3 – утримались), але Волинська трагедія опинилася в центрі українсько-польського політичного і наукового дискурсу, актуалізувавши найбільш болісні питання історичного минулого обох народів. Однак, незважаючи на значне погіршення стосунків, Президент Республіки Польща Б. Комаровський був єдиним лідером держави-члена Європейського Союзу, який, незважаючи на міжнародний бойкот, прилетів до Києва на фінал ЄВРО – 2012.

З початком в Україні Революції гідності у 2014 р., відбулася інтенсифікація українсько-польських зв'язків. Поряд з Францією та Німеччиною, Польща проводила активну дипломатичну роботу в переговорному процесі по вирішенню політичної кризи в Україні, спровокованої режимом президента В. Януковича.

Однак, за словами польського експерта Анджея Шептицького, події 2013–2014 рр. спричинили і широкі дискусії в польському суспільстві на тему європейських перспектив Києва: «Раніше, – зазначає дослідник, – польська влада автоматично говорила про членство України в ЄС, і це буденно сприймалося в Польщі. Після Євромайдану з'явилися думки не пов'язані з політикою, і не завжди прихильні до України. Однак розпочалося реальне обговорення можливого членства України в ЄС. І це є чимось новим».

3 червня 2014 р., ще до своєї інавгурації (7 червня 2014 р.), новообраний Президент України Петро Порошенко здійснив свій перший візит до Республіки Польща на запрошення тодішнього президента країни Броніслава Коморовського, чим продемонстрував важливість Варшави на шляху євроінтеграції. У зв'язку з цим, радник Президента Республіки Польща з міжнародних питань Роман Кузняр у коментарі одному з українських видань зауважив, що перший закордонний візит П. Порошенка в якості Президента до його країни – є «визнанням внеску і зусиль Польщі в демократичні зміни в Україні, аби вона знайшла своє місце в родині європейських демократичних народів».

28 листопада 2014 р. польський Сейм ратифікував Угоду про асоціацію України з Європейським Союзом (427 депутатів проголосували – «за», і лише 1 – «проти»), а 4 грудня Угоду про асоціацію ратифікував Сенат.

17 – 18 грудня 2014 р. відбувся державний візит Президента України Петра Порошенка до Варшави. В ході візиту він зустрівся з Президентом Республіки Польща Броніславом Комаровським, прем'єр-міністром Евою Копач, а також головами палат польського парламенту Богданом Борусевичем і Радославом Сікорським. В ході візиту П. Порошенко виступив перед Національними зборами Польської держави. Його виступ слухали депутати двох палат польського парламенту, члени уряду та Президент. Як зауважив Б. Комаровський, такі ситуації, коли президент іншої країни виступає в парламенті Польщі, трапляються вкрай рідко.

Під час свого виступу П. Порошенко не оминув і складних питань українсько-польського минулого. Свою позицію щодо тих подій він висловив, процитувавши слова Папи Івана Павла II «Вибачаємо і просимо вибачення». При цьому Президент України нагадав слова свого польського колеги Б. Комаровського про те, що минуле, навіть найбільш драматичне, не повинно розділяти Україну і Польщу.

Президент високо оцінив підтримку Польщі у війні України з Російською Федерацією, коли у перші дні російської агресії було одногосно прийнято Постанову Сейму про солідарність з Україною, непорушність її територіальної цілісності, суверенітету та незалежності, рішуче засудження загарбницьких дій Кремля. Президент, зокрема наголосив, що сьогодні Україна бореться не тільки за свою незалежність і територіальну цілісність, а за загально визнану

європейську цінність – свободу обирати свій шлях і своє майбутнє. «Революція гідності досягне своєї мети лише тоді, коли на сайті Європейського Союзу, я про це мрію, з'явиться версія українською мовою», – зазначив П. Порошенко.

Під час візиту делегації України та Польщі підписали Протокол «Про розширення зони малого прикордонного руху», досягли домовленостей щодо спрощення пересування українських і польських громадян через державний українсько-польський кордон, навчання українських студентів у Польщі та допомогу польських фахівців у проведенні реформи місцевого самоврядування в Україні.

Проте, після перемоги на парламентських і президентських виборах в Польщі у 2015 р. політичної партії правого спрямування «Право і справедливість» на чолі з Ярославом Качинським, політичні відносини між Україною і Польщею погіршилися. На перше місце вийшли питання історичної пам'яті, зокрема політизація трагічних подій на Волині років Другої світової війни.

Незважаючи на заклики української і польської інтелігенції не актуалізувати питання минулого, 7 липня 2016 р. верхня палата Республіки Польща – Сенат, ухвалив постанову «Щодо вшанування пам'яті жертв геноциду, вчиненого українськими націоналістами проти громадян II Речі Посполитої в 1939-1945 роках» (№4948), якою закликала нижню палату польського парламенту – Сейм встановити 11 липня Національним днем пам'яті жертв геноциду, вчиненого українськими націоналістами проти громадян Другої Речі Посполитої. Постанову підтримали 60 сенаторів; 23 голосували проти і один утримався. Коментуючи прийняту Постанову, сенатор опозиційної партії «Громадянська платформа» Я. Рулевський, зокрема, зазначив, що вона не сприяє примиренню між Україною та Польщею: «По суті, ми повертаємось до ситуації – я сподіваюся, що не дійде до трагізму – яка мала місце в період II світової війни». В цей же час сенатор Ян Жарин під час дебатів зазначив, що підставою для ухвалення постанови послужив текст депутата партії «ПіС» Міхала Дворчика. За його словами, постанова «розкриває історичну правду, а справжнє об'єднання (українців і поляків, – ред.) можливе виключно на основі правди» [12].

22 липня 2016 р. Сейм підтримав рішення Сенату: із 460 присутніх у залі «за» – проголосувало 432 депутати.

Президент П. Порошенко висловив жаль з цього приводу: «Шкодує щодо рішення польського Сейму. Знаю, багато хто захоче використати його для політичних спекуляцій. Однак, маємо повернутися до заповіді Івана Павла II – пробачаємо і просимо пробачення. Лише спільними кроками можемо прийти до християнського примирення і єднання. Лише разом зможемо з'ясувати усі факти трагічних сторінок спільної історії. І вірю, що ми продовжимо рухатися саме цим шляхом», – йдеться у заяві.

Зі свого боку, посол України у Республіці Польща А. Дешиця заявив: «надзвичайно прикро, що частина польських політиків, приймаючи постанову про вшанування жертв Волині, так і не врахувала неодноразових звернень та пропозицій української сторони щодо спільної оцінки нашої спільної трагічної історії».

На думку посла, при ухваленні резолюції польськими депутатами перевагу було надано односторонній політичній оцінці подій, а не фаховим міжнародним чи хоча б українсько-польським експертним дослідженням та відповідним правовим висновкам того, що сталося [13].

Глибоку стурбованість прийнятими постановами висловили також члени комітету закордонних справ Верховної Ради України. Зокрема, в оприлюдненій заяві з цього приводу зазначається, що у постановах Сенату та Сейму надана викривлена, політично і юридично некоректна оцінка трагічної сторінки українсько-польської історії, що стосується подій на Волині. Ухвалення Сенатом і Сеймом Республіки Польща антиукраїнських постанов перекреслює весь конструктивний політичний і дипломатичний доробок та зусилля двох держав і народів, спрямованих на взаємне прощення та примирення і вшанування пам'яті невинно убієнних українців та поляків. Висловлювався жаль, що Сейм Польщі проігнорував пропозицію Верховної Ради України спільно вшанувати жертв Волинських подій шляхом ухвалення спільної заяви, проект якої був заздалегідь переданий польським парламентарям та залишився без

будь-якої реакції. На думку депутатів, підхід авторів проектів постанов Сенату та Сейму до оцінки подій Волинської трагедії є політично незбалансованим та юридично некоректним: «Комітет розглядає прийняття Сенатом і Сеймом Республіки Польща цих постанов як провокативну акцію націоналістичних сил в Республіці Польща і як таку, що свідомо спрямована на підрив дружньої атмосфери українсько-польських взаємин», – зазначається в документі.

Депутати закликали нинішні та майбутні покоління українців і поляків продовжувати стратегічне партнерство та не піддаватися спробам радикальних націоналістичних політичних сил маніпулювати чутливими сторінками спільної історії всупереч інтересам українського та польського народів [14].

Однак, незважаючи на відсутність «симетричної» відповіді та постійний пошук порозуміння та діалогу з боку України, антиукраїнські настрої в польському суспільстві продовжували наростати. Так, 11 листопада 2016 р. невідомі спалили прапор України під час маршу, присвяченого до Дня незалежності Польщі. Осіб, які це вчинили встановити не вдалося. Не менш резонансним був інцидент в Перемишлі, коли під час щорічного «Маршу орлят перемишльських і львівських», який проходив 10 грудня 2016 р., його учасники скандували «Смерть українцям». Організаторами цього заходу виступили праві організації: Усепольська молодь, Національно-радикальний табір, неформальна група Патріотичний Перемишль, а також Культурний центр в Перемишлі. Захід відбувся під патронатом мера Перемишля Роберта Хоми. Після інциденту Служба безпеки України заборонила йому в'їзд в Україну на 5 років, але згодом скасувала своє рішення [15].

У 2017 р. напруження у політичних відносинах України і Польщі продовжувало наростати. Так, наприкінці січня 2017 р., перебуваючи на Ряшевщині, що на півдні Польщі, лідер правлячої партії «Право і справедливість» Ярослав Качинський в інтерв'ю місцевим ЗМІ заявив, що польсько-українські відносини на даному етапі знаходяться «під знаком запитання». Пізніше він висловився ще категоричніше: «З Бандерою Україна не увійде до Європи». При цьому лідер «Права і справедливості» зазначив, що Польща проявляла щодо України «значну терплячість, але усьому є своя межа». Схожу позицію окреслив і президент Польщі Анджей Дуда, який заявив, що Польща твердо вимагає від України відмови від прославляння діячів ОУН і УПА за злочини на Волині проти поляків у 1943-1944 рр. При цьому він наголосив, що українці мають своїх незаплямованих героїв, на яких можуть будувати свою національну свідомість. За його словами, Польща разом з Україною готова вшановувати Небесну Сотню чи тих, які зараз гинуть на Східному фронті, захищаючи Україну від російського агресора [16].

На думку польського публіциста та громадського діяча Б. Бердиховської, конструктивному українсько-польському діалогу заважає те, що, по-перше, поширилося таке переконання, що Україна не трактує Польщу як серйозного партнера. По-друге, – збільшилася роль польських націоналістичних політиків, які не мають великого представництва в Сеймі, але завдяки тому, що вони стали членами парламенту, у них з'явилась можливість публічно проповідувати свої ідеали, які не завжди є позитивними для польсько-українського примирення. По-третє, – це багаторічна діяльність українофобських середовищ, пов'язаних з організованою діяльністю російських пропагандистських організацій: «Ми ще не усвідомили, наскільки це явище є важливим та скільки проблем воно може додати нам тепер і в майбутньому», – вважає Б. Бердиховська [17].

До не менш важливих чинників погіршення українсько-польських відносин необхідно віднести посилення кризових явищ в економіці України. Їх наслідком стала міграція українських громадян у пошуках роботи за межі держави, у тому числі і в Польщі. Станом на 2016 р. у Польщі офіційно працювало 1 млн 200 тис. українців [18], а ще 600 тис. отримали право на офіційне працевлаштування (робочі візи). У 2015 р. таких налічувалося 763 тис. [19, с. 4]. Крім трудових мігрантів, у польських вузах навчалось близько 30 тис. українських студентів. Внаслідок кількісного збільшення українців почастішали випадки їх побиття, а в ряді міст Польщі відбулися навіть антиукраїнські акції. Водночас, на думку польського аналітика Даріуша Матерняка, якщо зважати на масштаби трудової міграції українців, кількість антиукраїнських випадків в країні можна оцінювати як незначну і вони жодним чином не впливають на дружній характер

українсько-польських відносин [20]. Проте, як показує досвід, посилення міграційних проблем призводить до зростання популярності праворадикальних сил і зменшення толерантності в суспільстві.

Що стосується історичної політики, яка є найбільш суперечливою у розвитку українсько-польських відносин на сучасному етапі, то подолати наявні розбіжності у трактуванні подій минулого та виробити узгоджену позицію з найбільш чутливих питань допомогло б створення спільного науково-дослідного органу (центру, інституту) із загальним стабільним фінансуванням, а також налагодження постійного професійного діалогу між українськими і польськими науковцями шляхом організації спільних конференцій та круглих столів. При цьому варто пам'ятати одну з рекомендацій відомого польського публіциста і громадського діяча, засновника і головного редактора часопису «Культура» (Париж) Єжи Гедройца (1906–2000 рр.), що нам полякам і українцям потрібно говорити про серйозні, у тому числі і про «темні», сторінки нашої історії, але тільки до того моменту, коли градус цієї дискусії не стане деструктивним для самих польсько-українських дебатів.

Спільними зусиллями Україна і Польща здатні посилити як безпеку своїх держав, так і сприяти збереженню миру в Центральній і Східній Європі. Після запровадження безвізового режиму при перетині кордонів європейських країн, для громадян України також з'явилася унікальна можливість розвивати взаємовідносини на рівні суспільств. Головне – правильно цим скористатися, адже взаємовигідна співпраця українців і поляків здатна усунути з політичної практики конфронтаційні моменти та посилити суб'єктивність України і Польщі на міжнародній арені.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Міжнародна конференція «Стратегічне партнерство в часи криз», присвячена 25 – річчю визнання Республікою Польща незалежності України (Львів, 2 грудня 2016 р.). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ufpa.org.ua/content/mizhnarodna-konferenciya-strategichne-partnerstvo-v-chas-kryzu>.
2. Україна на міжнародній арені: Збірник документів і матеріалів 1991 – 1995. – У 2-х кн. – К.: Юріком Інтер, 1998. – Кн. 2.
3. Зленко А.М. Дипломатія і політика. Україна в процесі динамічних геополітичних змін / А.М. Зленко. – Харків: Фоліо, 2003. – 559 с.
4. Галицькі контракти. – 1997. – №9. – С. 35.
5. Дрозд С. Стан та перспективи розвитку транскордонного співробітництва між Україною та Польщею / С. Дрозд // Польща – Європа – Україна: Польща у Європейському Союзі: шанс чи загроза для польсько-української співпраці. – Кросно: Карпатський Єврорегіон, 2000.
6. Спільна заява Президентів України і Республіки Польща «До порозуміння і єднання» // Урядовий кур'єр. – 1997. – 24 травня. – С. 2.
7. Ініціатива співпраці: Польща-Америка-Україна // Зовнішня торгівля. – 1999. – №3 – 4. – С. 58 – 59.
8. Зленко А. Україна та Польща на порозі нового тисячоліття / А.М. Зленко, В. Бартошевський // День. – 2001. – 14 березня. – С. 3.
9. Olszański T. Przyszłość stosunków polsko-ukraińskich między Lwowem a Donieckiem (uwagi polemiczne) // Ukraina a Polska – partnerstwo strategiczne. Historia. Czas terażniejszy. Przyszłość. – К., 2002. – Część druga. – S. 53–58.
10. Rzeczpospolita. – 2001. – 23 lipca.
11. Базив Д.П. Геополитическая стратегия Украины: монография / Д.П. Базив. – К.: Институт государства и права им. Корецкого НАН Украины, 2000. – 192 с.
12. Сенат Польщі ухвалив постанову щодо визнання Волинської трагедії геноцидом. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.112.ua/golovni-novyni/senat-polshchi-ukhvalyv-postanovu-pro-vyznannia-volynskoi-trahedii-henotsydom-323612.html>.
13. Дешиця: Рішення Сейму про геноцид – політична, а не історична оцінка // Європейська правда. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2016/07/22/7052482>
14. Комітет Верховної ради: у постанові Сейму викладена викривлена оцінка подій на Волині // Європейська правда. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2016/07/22/7052495/>.
15. Мер Перемишля Хома чекає від СБУ пояснень про причини оголошення його персоною нон грата // Цензор нет. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ua.censor.net.ua/news/425365/mer_peremysly_homa_chekaye_vid_sbu_poyasnen_pro_prychyny_ogoloshennya_yiogo_personoyu_non_rata.

16. Банахевич Ю. Україна – Польща: на порозі охолодження відносин? // УКРІНФОРМ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-abroad/2171484-ukrainapolsa-na-porozioholodzenna-vidnosin.html>
17. Українські політики не розуміють до кінця теми, яка в Польщі називається «Волинська різанина». Витяги з інтерв'ю польського публіциста, співзасновника польського Комітету солідарності з Україною Богуміли Бердиховської радіо «Свободи». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.112.ua/mnenie/ukrainski-polityky-ne-rozumily-do-kintsia-vazhlyvist-temy-iaka-v-polshchi-nazyvaietsia-volynska-rizany-na-328290.html>.
18. Чому молодь воліє працювати на польського пана, аніж на українського господаря // Новий час [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.newtime.lviv.ua/index.php/newtime-suspilstvo/3034-2017-05-15-08-04-53>
19. Obywatele Ukrainy pracujący w Polsce – raport z badania Badanie zrealizowane w 2015 r. / Iza Chmielewska, Grzegorz Dobroczyk, Jan Puzynkiewicz. – Warszawa: Departament Statystyki NBP, 2016 r. – 33 s.
20. Савицький Ю. Відносини України і Польщі у 2016 р. Турбулентність без відчутної шкоди? / Ю. Савицький // Радіо Свобода. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/28204388.html>.

REFERENCES

1. Mizhnarodna konferentsiya «Strategichne partnerstvo v chasi kriz», prisvyachena 25 – richchyu viznannya Respublikoyu Polshcha nezalezhnosti Ukraini (Lviv. 2 grudnya 2016 r.). – [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://ufpa.org.ua/content/mizhnarodna-konferenciya-strategichne-partnerstvo-v-chas-kryzy>.
2. Ukraina na mizhnarodniy areni: Zbirnik dokumentiv i materialiv 1991 – 1995. – U 2-kh kn. – K.: Yurikom Inter, 1998. – Kn. 2.
3. Zlenko A.M. Diplomatiya i politika. Ukraina v protsesi dinamichnikh geopolitichnikh zmin / A.M. Zlenko. – Kharkiv: Folio. 2003. – 559 s.
4. Galitski kontrakti. – 1997. – №9. – S. 35.
5. Drozd S. Stan ta perspektivi rozvitku transkordonnogo spivrobitnitstva mizh Ukrainoyu ta Polshcheyu / S. Drozd // Polshcha – Evropa – Ukraina: Polshcha u Yevropeyskomu Soyuzi: shans chi zagroza dlya polsko-ukrainskoi spivpratsi. – Krosno: Karpatskiy Yevroregion, 2000.
6. Spilna zayava Prezidentiv Ukraini i Respubliki Polshcha «Do porozuminnya i yednannya» // Uryadoviy kur'yer. – 1997. – 24 travnya. – S. 2.
7. Initsiativa spivpratsi: Polshcha-Amerika-Ukraina // Zovnishnya torgivlya. – 1999. – №3 – 4. – S. 58 – 59.
8. Zlenko A. Ukraina ta Polshcha na porozii novogo tisyacholittya / A.M. Zlenko, V. Bartoshevskiy // Den. – 2001. – 14 bereznya. – S. 3.
9. Olszański T. Przyszłość stosunków polsko-ukraińskich między Lwowem a Donieckiem (uwagi polemiczne) // Ukraina a Polska – partnerstwo strategiczne. Historia. Czas terażniejszy. Przyszłość. – K., 2002. – Część druga. – S. 53–58.
10. Rzeczpospolita. – 2001. – 23 lipca.
11. Baziv D.P. Geopoliticheskaya strategiya Ukrainy: monografiya / D.P. Baziv. – K.: Institut gosudarstva i prava im. Koretskogo NAN Ukrainy. 2000. – 192 s.
12. Senat Polshchi ukhvaliv postanovu shchodo viznannya Volinskoï tragedii genotsidom. – [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://ua.112.ua/golovni-novyni/senat-polshchi-ukhvaliv-postanovu-pro-vyznannya-volynskoi-tragedii-henotsydom-323612.html>.
13. Deshchitsya: Rishennya Seymu pro genotsid – politichna, a ne istorichna otsinka // Yevropeyska pravda. – [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.euointegration.com.ua/news/2016/07/22/7052482>.
14. Komitet Verkhovnoi radi: u postanovi Seymu vikladena vikrivlena otsinka podiy na Volini // Yevropeyska pravda. – [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.euointegration.com.ua/news/2016/07/22/7052495/>.
15. Mer Peremishlya Khoma chekae vid SBU poyasnen pro prichini ogoleshennya yogo personoyu non grata // Tsenzor net. – [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: https://ua.censor.net.ua/news/425365/mer_peremishlya_homa_chekaye_vid_sbu_poyasnen_pro_prychyny_ogoloshennya_yiogo_personoyu_non_rata.
16. Banakhevich Yu. Ukraina – Polshcha: na porozii okholodzhennya vidnosin? // UKRINFORM. – [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <https://www.ukrinform.ua/rubric-abroad/2171484-ukrainapolsa-na-porozioholodzenna-vidnosin.html>.
17. Ukrainski politiki ne rozumiyut do kintsya temi, yaka v Polshchi nazivayetsya «Volinska rizanina». Vityagi z intervyyu polskogo publitsista, spivzasnovnika polskogo Komitetu solidarnosti z Ukrainoyu Bogumili Berdikhovskoi radio «Svobodi». – [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://ua.112.ua/mnenie/ukrainski-polityky-ne-rozumily-do-kintsia-vazhlyvist-temy-iaka-v-polshchi-nazyvaietsia-volynska-rizany-na-328290.html>.
18. Chomu molod volie pratsyuvati na polskogo pana, anizh na ukrainskogo gospodarja // Noviy chas. –

[Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.newtime.lviv.ua/index.php/newtime-suspilstvo/3034-2017-05-15-08-04-53>.

19. Obywatele Ukrainy pracujący w Polsce – raport z badania Badanie zrealizowane w 2015 r. / Iza Chmielewska, Grzegorz Dobroczyk, Jan Puzynkiewicz. – Warszawa: Departament Statystyki NBP, 2016 r. – 33 s.
20. Savitskiy Yu. Vidnosini Ukraini i Polshchi u 2016 r. Turbulentnist bez vidchutnoi shkodi? / Yu. Savitskiy // Radio Svoboda. – [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <https://www.radiosvoboda.org/a/28204388.html>.

Ковач Леся

УКРАИНСКО-ПОЛЬСКИЕ ОТНОШЕНИЯ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННЫХ ВЫЗОВОВ

Исследованы основные этапы развития украинско-польских межгосударственных отношений. Проанализированы проблемные вопросы двустороннего сотрудничества и намечены возможные пути их решения. Определено место и роль Польши в реализации политики безопасности и евроинтеграции Украины. Установлено, что наиболее деструктивной в отношениях Украины и Польши была мифологизация трагических страниц украинско-польской истории периода начала и середины XX века. В связи с этим, указано на необходимость выработать согласованную и научно обоснованную позицию по наиболее конфликтным вопросам общего исторического прошлого украинского и польского народов. Констатируется, что с падением уровня жизни населения в Украине, вызванных войной, украинцы начали массово выезжать за границу в поисках работы, в том числе и в Польшу. Количественное увеличение украинцев привело к росту влияния праворадикальных сил и уменьшению толерантности в польском обществе. Отмечено, что конструктивное сотрудничество украинцев и поляков в различных сферах двустороннего взаимодействия является важным условием устранения с политической практики конфронтационных моментов и способно усилить субъектность Украины и Польши на международной арене.

Ключевые слова: Украина, Польша, украинско-польские отношения, историческая политика, евроинтеграция, межгосударственные отношения.

Kovach Lesia

UKRAINIAN-POLISH RELATIONS IN CONDITIONS OF MODERN CHALLENGES

The main stages of development of Ukrainian-Polish inter-state relations are investigated. The problem issues of bilateral cooperation are analyzed and possible ways of their solution are outlined. The place and role of Poland in implementing the security policy and European integration of Ukraine are determined. It was established that the most destructive in the relations between Ukraine and Poland was the mythologization of the tragic pages of the Ukrainian-Polish history of the period of the beginning and the middle of the twentieth century. In this regard, it is indicated the necessity to work out a coherent and scientifically grounded position on the most conflict-related issues of the common historical past of the Ukrainian and Polish peoples. It was stated that with the decline in the living standards of the population in Ukraine caused by the war, Ukrainians began to travel abroad massively in search of work, including Poland. A quantitative increase in Ukrainians has led to an increase in the influence of right-wing radical forces and a reduction in tolerance in Polish society. It is stressed that constructive cooperation between Ukrainians and Poles in different spheres of bilateral cooperation is an important condition for eliminating from the political practice of confrontational moments and capable of strengthening the subjectivity of Ukraine and Poland in the international arena.

Keywords: Ukraine, Poland, Ukrainian-Polish relations, historical policy, eurointegration, interstate relations.

Одержано 01.06.2017

УДК 342.827.1(477)«1990/1995»

*Коцур Віталій
(Київ)*

УКРАЇНА В УМОВАХ ЕТНОПОЛІТИЧНИХ ВПЛИВІВ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ 1990-Х РОКІВ: ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ, ПОШУК ШЛЯХІВ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Досліджено особливості громадсько-політичної діяльності національних меншин на теренах України першої половини 1990-х рр. Виявлено проблеми, тенденції політики Української держави щодо національних меншин. Показано особливості зовнішньополітичних впливів на етнонаціональну політику України. Робиться спроба пошуку шляхів розв'язання міжетнічних протиріч.

Ключові слова: Україна, національні меншини, політизація, депортація, повернення, реабілітація, етнополітика, влада, дипломатія.